

न भइति तमसःसूक्ष्मतमःपरिणामोव्योमसंविद्वनभआख्या रजसःपरमांगतिमहंकारंनयति सत्वस्यपरमांगतिमहत्तत्त्वमस्मितामात्रंशुद्धत्वंपदार्थं तस्यापिपरमांगतिःप्रभुस्तत्पदार्थस्तस्यापिनिरुपाधिचिन्मात्रमित्यर्थः ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ योगवत्सांख्येपिशौचादिकंतुल्यमित्युक्तंतदत्रोपसंहरति निर्द्वंद्वानामिति सेयमालमनिष्ठायोगैर्विषयेभ्यश्चित्तवृत्तेर्निरोधइत्युच्यते सांख्यैस्तुतत्तद्विषयसहितानां वृत्तीनां लवणोदकन्यायेनप्रविलापनमित्युच्यते एवमयंभाषाभेदेएव शमादिसाधनकैवल्यंचफलं पक्षद्वयेपिसमानमितिप्रागुक्तंनप्रस्मर्तव्यं ॥ ७९ ॥ भगवंतंषड्गुणैश्वर्यसंपन्नंपरमात्मानमेवपरमोक्षाख्यंस्थानंप्राप्यआजन्मरणंसर्वज्ञत्वाज्जन्ममरणादिकंतत्रस्मरंतिनवामोक्षेविशेषविज्ञानमस्तिनवेतिप्रश्नः कस्मिन्नुभगवोविज्ञातेसर्वमिदंविज्ञातंभवति यएवंवेदाहंब्रह्मास्मीतिसइदंसर्वंभवतीतिमोक्षेसार्वज्ञ्यसार्वाल्म्ययोःश्रवणात्

नभोवहतिलोकेशरजसःपरमांगतिं ॥ रजोवहतिराजेंद्रसत्वस्यपरमांगतिं ॥ ७६ ॥ सत्वंवहतिशुद्धात्मन्यरंनारायणंप्रभुं ॥ प्रभुर्वहतिशुद्धात्मापरमात्मानमात्मना ॥ ७७ ॥ परमात्मानमासाद्यतद्धूतायतनामलाः ॥ अमृतत्वायकल्पंतेननिवर्ततिवाविभो ॥ ७८ ॥ परमासांगतिःपार्थनिर्द्वानांमहात्मनां ॥ सत्यार्जवरतानां वैसर्वभूतदयावतां ॥ ७९ ॥ युधिष्ठिरउवाच स्थानमुत्तममासाद्यभगवंतंस्थिरव्रताः ॥ आजन्ममरणंवातेस्मरंत्युतनवानघ ॥ ८० ॥ यदत्रतथ्यं तन्मेवंयथावद्वक्तुमर्हसि ॥ त्वहतेपुरुषंनान्यंप्रष्टुमर्हामिकौरव ॥ ८१ ॥ मोक्षेदोषोमहानेषप्राप्यसिद्धिगतानृषीन् ॥ यदि तत्रैवविज्ञानेवर्त्तयेतयःपरे ॥ ८२ ॥ प्रवृत्तिलक्षणंधर्मपश्यामिपरमंनृप ॥ ममस्यहिपरंज्ञानंकिंनदुःखतरंभवेत् ॥ ८३ ॥ भीष्मउवाच यथान्यायंत्वयातातप्रश्नःपृष्टःसुसंकटः ॥ बुधानामपिसंमोहःप्रश्नेस्मिन्भरतर्षभ ॥ ८४ ॥ अत्रापितत्त्वंपरमंशृणुसम्यङ्मयेरितं ॥ बुद्धिश्चपरमायत्रकापिलानांमहात्मनां ॥ ८५ ॥

यत्रत्वस्यसर्वमालैवाभून्नलेनकंपश्येदितिविशेषविज्ञानाभावश्रुतेश्चसंशयः ॥ ८० ॥ ८१ ॥ एषाद्विविधोपिमोक्षेमहान्दोषःस्फुरति सिद्धिगतान्मोक्षप्रतिपादकात् ऋषीन्मंत्रान्प्राप्यस्फुरति परस्परविरुद्धस्यैकत्रपक्षद्वयस्यासंभवात् अन्यतरांगीकारोऽवश्यकर्तव्येऽन्यतरश्रुतेर्बाधोभवतीत्यर्थः यदीति तत्रैवमोक्षेपि विज्ञाने विशेषदर्शने सति कर्मैव श्रेष्ठं किं संन्यासाद्यायासेनेत्यर्थः ॥ ८२ ॥ तदभावे तु महान्दोषः सुषुप्ताविविगलितज्ञानस्यापि ज्ञानमस्तीत्युच्यते चेत् इतो दुःखतरं अयुक्ततरं किंचिदित्यर्थः ॥ ८३ ॥ बुधानामेवैवैयंप्रभृतीनामप्यत्र संमोहो दृश्यते तथाहि मैत्रेयी मुक्तौ द्वैतदर्शने कर्मफलसाम्यद्वैतादर्शने मूढतमत्वचपश्यंती अन्यतरस्य श्रेयस्त्वमप्रतिपद्यमानायाज्ञवल्क्यमवोचत् अत्रैवमाभगवानमुहदिति मामां ॥ ८४ ॥ ८५ ॥